



فروپاشی و حذف تدریجی

مشاغل خرد، پیامدهایی

به مراتب عمیق تر از رکود در یک

صنف خاص دارد و مستقیماً

ساختار اجتماعی و اقتصادی

کلان را متأثر می سازد

کوچک، پیوندهای عمیق اعتمادی، خرید و فروش های اعتباری و دفتری، و ماهیت چهره به چهره داد و ستدها جایگاهی دارد که ساختارهای مکانیکی فروشگاه های بزرگ قادر به جایگزینی آن نیستند. علاوه بر این، نبود توجیه اقتصادی برای تأسیس هایپرمارکتهای عظیم و چالش های لجستیکی توزیع آنلاین در این مناطق، باعث شده تا بازار محلی شهرهای کوچک همچنان به عنوان پناهگاهی امن برای اشتغال و پویایی اصناف سنتی عمل کند و نشان دهد که عامل فرهنگ بومی و روابط انسانی می تواند مانعی در برابر هضم زود هنگام در الگوهای مصرفی مدرن باشد.

❖ **پیامدهای ویرانگر نابودی اقتصاد خرد؛ فراتر از یک زیان صنفی** فروپاشی و حذف تدریجی مشاغل خرد، پیامدهایی به مراتب عمیق تر از رکود در یک صنف خاص دارد و مستقیماً ساختار اجتماعی و اقتصادی کلان را متأثر می سازد. نخستین پیامد، جهش نرخ بیکاری و رانده شدن گسترده نیروی کار به سمت مشاغل کاذب و ناپایدار نظیر دستفروشی، دلالی های غیرمولد و خدمات جابه جایی اینترنتی است؛ امری که بهره روری کلی اقتصاد را کاهش داده و فشار معیشتی را بر طبقات پایین تشدید می کند. دومین اثر، تعمیق نابرابری و توزیع نامتوازن ثروت است؛ چراکه با تعطیلی هزاران واحد مستقل، درآمدهای خرد محلی که پیش از این میان صدها خانواده به گردش در می آمد، به سود انحصاری شمار اندکی از سرمایه گذاران بزرگ تبدیل می شود. علاوه بر این، حذف این واحدها به معنای تضعیف بسترهای نوآوری از پایین به بالا، از میان رفتن هویت و پویایی محلات، و در نهایت افزایش سنگین بار هزینه های حمایتی و معیشتی بر دوش دولت و نهادهای رفاهی خواهد بود.

❖ **مسیر دستیابی به همزیستی متوازن و پایداری اشتغال** نجات و احیای مشاغل خرد مستلزم تقابل کور با فناوری یا نوسازی زنجیره توزیع نیست، بلکه نیازمند همزیستی متوازن، تنظیم گری هوشمندانه و اصلاح محیط کسب و کار است. ایجاد ثبات در متغیرهای اقتصاد کلان، مهار انتظارات تورمی و افزایش پایدار قدرت خرید خانوارها پایه ای ترین شروط رونق مجدد بازار است. در بعد ساختاری، نهادهای سیاست گذار و مدیریت های شهری باید با اجرای دقیق ضوابط آمایش سرزمینی، مانع از استقرار متركم فروشگاه های زنجیره ای در بافت های سنتی شده و با اتکا به ابزارهای ضد انحصار، رفتارهای ضد رقابتی و قیمت شکنی های غیر منصفانه را مهار کنند. از سوی دیگر، فراهم سازی ابزارهای مالیاتی منعطف، تأمین سرمایه در گردش خرد و توانمندسازی دیجیتال اصناف سنتی از طریق اتصال آنها به شبکه های مدرن بازاریابی، می تواند امکان رقابت عادلانه را برای این بازیگران کوچک اما حیاتی فراهم سازد؛ سیاستی که ثمره آن نه فقط حفظ اشتغال موجود، بلکه صیانت از تعادل و سرمایه اجتماعی جامعه خواهد بود. ■



کسب و کارهای کوچک در رویارویی با بحران های کلان اقتصادی به حاشیه می روند

مشاغل خرد و کسب و کارهای کوچک را می توان یکی از مهم ترین پایه های پایداری اقتصادی و ضربه گیرهای اجتماعی در هر جامعه ای دانست؛ واحدهایی که شاید سهم فردی هر کدام در تولید ناخالص داخلی چشمگیر به نظر نرسد، اما مجموع آنها شریان حیاتی توزیع درآمد، ایجاد اشتغال مویرگی و حفظ تعادل زیستی در بافت شهری و منطقه ای را بر دوش دارند.

بزرگ که با تنوع محصول یا تعدیل ساختاری تاب می آورند، برای یک واحد خرد، کاهش مستمر تقاضا به معنای ناتوانی در تأمین حداقل هزینه های ثابت و گامی به سوی تعطیلی است. علاوه بر این، نااطمینانی ناشی از نوسان قیمت ها قدرت تصمیم گیری را سلب کرده و جایگزینی موجودی انبار را با سرمایه ای چندبرابری همراه می کند.

❖ **هایپرمارکت ها و پلتفرم ها؛ کارآمدی ساختاری**

در برابر فشار بر اصناف سنتی

در بررسی نقش فروشگاه های بزرگ زنجیره ای و پلتفرم های دیجیتال، ضروری است رویکردی واقع بینانه و منصفانه اتخاذ شود. ورود هایپرمارکت ها و تجارت الکترونیک در ذات خود بخشی از روند ناگزیر مدرن سازی زنجیره تأمین و توسعه اقتصادی است؛ پدیده ای که مزایای آشکاری چون حذف واسطه های غیر ضروری، شفافیت مالیاتی، افزایش بهره روری، صرفه جویی در وقت شهروندان و کاهش قیمت نهایی کالا را به همراه داشته است. اما چالش اساسی نه در اصل وجود این الگوهای نوین، بلکه در نبود یک نظام تنظیم گری عادلانه، فقدان ضوابط آمایش سرزمینی و اعمال تخفیف های تهاجمی انحصاری است. فروشگاه های بزرگ به دلیل توان بالای چانه زنی و خرید انبوه از کارخانه ها، کالاهایی را با تخفیف های سنگین عرضه می کنند که واحدهای خرد هرگز امکان دسترسی به چنین نرخ هایی را ندارند. این نابرابری در توان رقابتی، بدون آنکه زمینه ای برای به روزرسانی و همزیستی اصناف سنتی فراهم شده باشد، به تخلیه تدریجی مشتریان از بازارهای سنتی و تمرکز ثروت در دست معدودی از هلدینگ های توزیع انجامیده است.

❖ **تفاوت اقلیمی بازار؛ پایداری مشاغل خرد در شهرهای کوچک**

نکته حائز اهمیت در این گذار ساختاری، تفاوت معنادار میان جغرافیای شهری و مقیاس بازارهاست. برخلاف کلان شهرها و مراکز استان ها که تسلیم امواج توسعه هایپرمارکت ها و خرید آنلاین فوری شده اند، مشاغل خرد در شهرهای کوچک و مناطق کم جمعیت تا حد زیادی از تبعات منفی این دگرگونی مصون مانده اند. در بافت اقتصادی و اجتماعی شهرهای

در سال های اخیر، اقتصاد ایران شاهد فشاری مضاعف بر این بخش بوده است؛ فشاری که از یکسوریشه در متغیرهای فرساینده اقتصاد کلان نظیر تورم ساختاری، جهش نرخ ارز و افت قدرت خرید خانوارها دارد و از سوی دیگر، محصول گذار شتابان اما نامتوازن به سمت الگوهای نوین توزیع، فروشگاه های زنجیره ای و پلتفرم های تجارت الکترونیک است؛ فرآیندی که در کلان شهرها آسیب پذیری واحدهای سنتی را دوچندان کرده، هر چند در شهرهای کوچک تر با آهنگ و پیامدهای متفاوتی روبه رو بوده است.

❖ **تله رکود تورمی و فرسایش سرمایه در گردش**

مشاغل خرد معمولاً آسیب پذیرترین حلقه در برابر تکان های تورمی و نوسانات اقتصادی هستند. یک کارگاه کوچک تولیدی، تعمیرگاه، فروشگاه محلی یا واحد خدماتی، از ذخایر مالی و پشتوانه بانکی بنگاه های بزرگ بی بهره است و توان جذب زبان های مداوم یا افزایش ناگهانی هزینه ها را ندارد. بخش عمده درآمد این واحدها بلافاصله جذب هزینه های جاری نظیر اجاره بهای سنگین تجاری، دستمزد، قبوض، مالیات و مواد اولیه می شود؛ بنابراین در شرایطی که هزینه های تولید و اداره واحد صنفی به صورت جهشی افزایش می یابد اما سطح تقاضا به دلیل کاهش قدرت خرید مردم منقبض می شود، حاشیه سود این واحدها به سرعت تحلیل رفته و جریان نقدینگی آنها متوقف می گردد.

❖ **نوسانات ارزی و دگرگونی رفتار مصرف کننده**

تلاطم های ارزی در اقتصاد ایران صرفاً واردکنندگان را تحت تأثیر قرار نمی دهد، بلکه با سرایت به بهای تمام شده مواد اولیه، قطعات، بسته بندی و حمل و نقل، تمامی زنجیره تولید و توزیع خرد را متأثر می سازد. در سوی مقابل، درآمد واقعی مصرف کنندگان همگام با این گرانی ها رشد نمی کند و خانوارها ناچار به بازاریابی سبب مصرفی خود می شوند. تعویق خریدهای غیر ضروری، روی آوردن به اقلام ارزان تر و کاهش دفعات مراجعه به مراکز خدماتی، ضربه ای سهمگین به فعالان کوچک وارد می سازد؛ چراکه بر خلاف هلدینگ های